

A használt könyvpiac 2026-ban – könyvtárosi perspektívából

mit ér kulturálisan és mit ér gazdaságilag. A könyvtáros persze antikváriumban sem vásárlóként viselkedett, hanem úgy, ahogy a saját intézményében is: válogatott, értékelt, kontextusba helyezett.

A magánkönyvtár gyarapításának pedig évtizedeken át ezek a helyek voltak a legkézenfekvőbb helyei.

Ez a kapcsolat mostanra átalakult. A magángyűjtő ma sokkal többször rendel online, mint hogy betérne valahová. Az antikváriumok száma csökkent, a megmaradók kínálata szűkült. A spontán betérés, a véletlen rábukkanás vagy épp a polc előtti keresgélés ma jóval kisebb szerepet játszik, mint korábban, miközben az online rendelés és az átvételi funkció felértékelődött. Ez nem jelenti a fizikai tér eltűnését, de azt igen, hogy más lett a feladata. Csökkent valami, ami könyvtári és antikváriumi térben egyaránt fontos volt: a nem célzott felfedezés lehetősége. Az online keresés jól működik akkor, ha a felhasználó tudja, mit keres. Sokkal kevésbé működik akkor, amikor még csak azt sem tudja, hogy egyáltalán létezik az a könyv, amely végül fontos lenne számára.

A magyar használt könyves piac 2026-ra egy erősen tagolt piacképet mutat, ami a híresztelésekkel ellentétben egyáltalán nem hanyatlik. A forgalom a csúcspontban koncentrálnak, az aukciós piacon a leütési árak emelkednek – miközben a mindennapi kínálat egyre nehezebben talál vevőre. A piac él, de a szerkezete alapvetően átalakult ahhoz képest, amit korábban megszokottunk véltünk.

Húsz évvel ezelőtt a magyar antikváriumos piac még döntően fizikai jelenlétű volt. A budapesti antikváriumok sűrűsége nagyobb volt, a vidéki városokban is működtek üzletek, és a felvásárlás személyes csatornákon zajlott: hagyatékok felvásárlása kiszállással, ismeretségi hálózat. Az antikváriumos itt kereskedő és információbróker volt egyszerre – tudnia kellett, kinek mi kell, és tudta, kinél van. Néhány év elteltével eljött a magyar online antikváriumos kereskedelem aranykora. Felívelőben volt az Antikvárium.hu, a Bookline pedig egyre nagyobb piactérre kezdett válni, ahol szinte minden jelentős budapesti és vidéki antikváriumnak volt kínálata. A vásárló először a történetben láthatta egyben, mit kínál a piac: összehasonlíthatta az árakat, rákereshetett egy kiadásra, és vidékről is elérte azt, ami korábban csak a belvárosi üzletekben volt elérhető. A kínálat szélesebb volt, mint bármikor korábban, az árak pedig még tükrözték az antikváriumos személyes értéktételeit.

A 2010-es évek közepétől a Vatera, és hasonló platformok megjelenésével a magáneladók tömegesen léptek piacra – közvetlenül, antikváriumos közvetítése nélkül. A hagyatékok, padlásleletek, költözési selejtezők anyaga egyre gyakrabban került fel platformokra anélkül, hogy szakértői kézen átment volna. Ez a vásárlónak általában kedvez: szélesebb kínálatot és alacsonyabb árakat eredményezhet. Az antikváriumos, aki korábban egyfajta kapuőr volt a magángyűjtemény és a piac között, most egy lett a sok eladó közül – ráadásul magasabb árakkal és magasabb költségekkel. Az aranykor úgy ért véget, hogy a kínálat nem szűkült, hanem szétszóródott.

Fotó: Unsplash

Sok évvel ezelőtt egy könyvtárigazgatóval való beszélgetésben privát magánkönyvtárainkra terelődött a szó. Rögvest panaszkodni kezdett, miszerint nála már alig lehet elférni a lakásban a több ezer kötetnyi könyvtől: szintén szakmabeli párja „nem tudja megállni, hogy ne a könyvtárigazgatóval foglalkozzon otthon is”. Ismerős helyzet. A könyvtárosok jelentős része maga is gyűjtő – a szakma vonzza azokat, akik a könyveket nem pusztán információhordozónak tekintik, hanem tárgyként is értékelik: náluk a bútor opcionális, a könyv nem.

A kulturális javak kutatása – Throsby nyomán – kettős értékről beszél: van kulturális érték (szimbolikus, társadalmi, történeti, esztétikai jelentőség) és van gazdasági érték (ár, forgalom, piaci kereslet). A kettő nem ugyanaz, és nem is mozog szinkronban. Egy ritka helytörténeti kiadvány kulturális értéke magas lehet, mert dokumentálja egy közösség múltját, egyetlen példány maradt fenn. De gazdasági értéke nulla, ha senki nem hajlandó érte fizetni. Fordítva: egy divatos szerző keresett zsebkönyve gazdaságilag értékes lehet, mert gyűjtők fizetnek érte – de kulturálisan nem különleges, mert több kiadásban, nagy példányszámban jelent meg, és az árát a ritkaság és a divat hajtja, nem a tartalom.

Létezik egy olyan hely, ahol mindkét szempont nagyon markánsan, egyszerre jelen van: az antikváriumban. Itt a polcok között egyszerre kell mérlegelni, hogy egy kötet

Ezzel a kurátori, válogató szerep is szűkül: egyre több dokumentum kerül forgalomba úgy, hogy az eladó nem tudja megítélni a kiadvány jelentőségét, ritkaságát vagy gyűjtői relevanciáját. Ahogy a platformok átveszik a piacot, egyre ritkább, hogy az értékesebb anyagok szakértői közvetítéssel találjanak helyet.

Az antikváriumos munkájának lényege az értékítélet: tudni, hogy egy adott könyv ritka-e, keresett-e, intézménybe való-e, vagy csak a polcot foglalja. Ez a tudás személyes, nehezen átadható, és az aktív szereplők számának csökkenésével párhuzamosan szűkül – ma a piac szélső csúcán koncentrálódik. A ritka kéziratok, első kiadások, dedikált példányok körül tényleg van olyan szakértelem, amely hosszú idő alatt épül fel. De ez a teljes kínálat töredéke. A mindennapi antikváriumi polcon nyolcvanas évek orvosi lexikonjai sorakoznak, tudományos szempontból meghaladott szakkönyvek és sokadik kiadású klasszikusok. A felvásárlási oldal szűkülése pontosan ezt tükrözi: egyes budapesti antikváriumok már csak meghatározott műfajokat és szerzőket vesznek – a többi könyvre nincs valódi vásárlási hajlandóság.

A felső kategóriában – dedikált kéziratok, bibliofil kiadások, hungarikák – valódi verseny folyik, az árak emelkednek. Az alsó kategóriában nagy a kínálat, de alacsony

árak és lassú forgás jellemző. A kettő között eltűnőben van az a középső sáv, ahol a szakmailag értékes, de kuriózumnak nem számító anyag gazdát cserélhetne. Ez a könyvtárak szempontjából a legfontosabb zóna. A közgyűjteményi állományban éppen ilyen dokumentumok nagy tömege fordul elő: nem aukcióképes darabok, de nem is értéktelenek. Egy 1970-es helytörténeti évkönyv, egy kis példányszámú pedagógiai kézikönyv, egy szocialista korszakbeli vállalati kiadvány – mindegyik hordoz dokumentumértéket, de egyiknek sincs ma piaca. Az antikváriumos nem veszi fel, mert nem tudja eladni. A platform nem tudja kontextusba helyezni, mert az eladó nem tudja, mit tart a kezében. A könyvtár selejtez, mert elfogy a hely.

Pedig éppen itt lenne a könyvtáros tudásának helye. A könyvtáros látja, mi hordoz helyi dokumentumértéket, milyen intézménytörténeti vagy művelődéstörténeti jelentősége van egy kötetnek. Az antikváriumos viszont érzékeli, hogy minek van kialakuló vagy fennmaradó kereslete. A kétféle tudás összeéréséhez nem kellene nagy infrastruktúra: elég lenne, ha néhány megyei hatókörű könyvtár a selejtezésre kerülő helytörténeti anyagról strukturált listát osztana meg – cím, szerző, kiadó, kiadási év, állapot – egy nyilvános felületen. Az antikváriumosok és a gyűjtői közösségek ebből válogathatnának, mielőtt az anyag megsemmisül vagy ömlesztve

kerül lomtalánításra. Nem központosított rendszer kellene, hanem néhány működő lokális partnerség, amelyből látszik, van-e értelme.

Ha a könyvtáros nem érti, hogyan működik ma a használt könyvpiac, nem fogja tudni, hogy amit kiselejtez, az hova mehetne. Azért is érdemes figyelni az antikváriumokra, mert az ő piacuk az egyik legfontosabb külső jelzésrendszer arról, hogy a gyűjteményeinkben lévő anyag kinek és mennyit ér. Az antikvárium az az intézmény, amely a könyvet tárgyként tartja életben a piacon: nem a szöveget árulja, hanem a kiadást, a kötést, a példányt, a dedikációt, a provenienciát. Ahogy az antikvárium visszaszorul, a könyv tárgyként való értékelése is szűkül. Ami marad: a szöveg, amely digitálisan hozzáférhető, és a papír, amely lomtalánításra kerül. A kettő között egyre kevesebb hely van annak a gondolatnak, hogy egy konkrét kötet – nem a tartalom, hanem ez a példány – önmagában is hordoz értéket.

A könyvtárigazgató, aki a lakásában nem tud megválni a könyveitől, pontosan tudja ezt. Intézményi szinten viszont éppen ezt a folyamatot hajtja végre mindennap.

Fotó: Pavelek

”

**Az antikvárium az az intézmény,
amely a könyvet tárgyként
tartja életben a piacon:
nem a szöveget árulja,
hanem a kiadást, a kötést,
a példányt, a dedikációt,
a provenienciát**